

27/5/24 (E)

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

8	0	9	3
---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	3
---	---	---	---

B.Ed. 4th Semester Examination

(2054)

SCHOOL LIBRARY AND INFORMATION SERVICES

Paper- E-4.1/4.2 Opt. (VIII) (In all Mediums)

(Same for USOL Candidates 4th Sem.)

Time Allowed : 3 Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **ONE** question each from Units I to IV. Unit-V is compulsory. Each question carries 8 marks.

UNIT-I

1. Explain the meaning and objectives of school library. Discuss the need and importance of school library in school education. 8

OR

2. Explain Ranganathan's Five Laws of Library Science. Discuss the implications of 2nd Law in the context of school libraries. 8

UNIT-II

3. What is library classification ? Explain its meaning, need and purpose. 8

OR

4. Write short notes on :
 (a) Library cataloguing
 (b) Circulation system. 8

UNIT-III

5. What is meant by library accession ? Explain accession register and the qualities required in school librarian. 8

OR

6. Differentiate between open and closed access system of libraries. Why open system is important? 8

UNIT-IV

7. Discuss the specific problems faced by school libraries. Explain the role of teachers in developing school libraries. 8

OR

8. What are the benefits of library-centered teaching, and how can teachers incorporate this approach into their instructional strategy? 8

UNIT-V

9. Attempt short answer-type questions. Each question carries 2 marks :

- (1) What are the different types of libraries? 2
- (2) Qualities of School Librarian. 2
- (3) What is meant by Reference services? 2
- (4) Types of Periodicals. 2

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- यूनिट I से IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न का उत्तर दीजिए।
यूनिट-V अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न 8 अंक का है।

यूनिट-I

1. विद्यालय पुस्तकालय का अर्थ एवं उद्देश्य स्पष्ट करें। स्कूली शिक्षा में विद्यालय पुस्तकालय की आवश्यकता एवं महत्व पर चर्चा करें। 8

अथवा

2. रंगनाथन के पुस्तकालय साइस के पांच नियमों की व्याख्या करें। स्कूल पुस्तकालयों के संदर्भ में दूसरे नियम के निहितार्थों पर चर्चा करें। 8

यूनिट-II

3. पुस्तकालय वर्गीकरण क्या है? इसका अर्थ, आवश्यकता एवं उद्देश्य स्पष्ट करें। 8

अथवा

4. संक्षिप्त नोट लिखें
(a) लाइब्रेरी कैटलॉगिंग
(b) परिसंचरण व्यवस्था। 8

यूनिट-III

5. पुस्तकालय परिग्रहण से क्या तात्पर्य है? परिग्रहण रजिस्टर और स्कूल लाइब्रेरियन में आवश्यक गुणों की व्याख्या करें। 8

अथवा

6. पुस्तकालयों की खुली और बंद पहुंच व्यवस्था के बीच अंतर बताएं। ओपन व्यवस्था क्यों महत्वपूर्ण है? 8

यूनिट-IV

7. स्कूल पुस्तकालयों के सामने आने वाली विशिष्ट समस्याओं पर चर्चा करें। विद्यालय पुस्तकालयों के विकास में शिक्षकों की भूमिका की व्याख्या करें। 8

अथवा

8. पुस्तकालय-केंद्रित शिक्षण के क्या लाभ हैं और शिक्षक इस दृष्टिकोण को अपनी शिक्षण रणनीति में कैसे शामिल कर सकते हैं? 8

यूनिट-V

9. लघुउत्तरीय प्रश्नों का प्रयास करें। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है
(1) पुस्तकालय कितने प्रकार के होते हैं? 2
(2) स्कूल लाइब्रेरियन के गुण। 2
(3) संदर्भ सेवाओं से क्या तात्पर्य है? 2
(4) पत्रिकाओं के प्रकार। 2

(पंजाबी अठवाह)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਯੂਨਿਟ-V ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 8 ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8

ਜਾਂ

2. ਰੰਗਨਾਥਨ ਦੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਪੰਜ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਅਰਥ, ਲੋੜ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8

ਜਾਂ

4. ਨਿਮਨਲੇਖਤ 'ਤੇ ਲਘੂ ਨੋਟ ਲਿਖੋ
(a) ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਕੈਟਲਾਗਿੰਗ
(b) ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ। 8

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਐਕਸੈਸ਼ਨ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 8

ਜਾਂ

6. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲੀ ਅਤੇ ਬੰਦ ਪਹੁੰਚ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਕਰੋ। ਓਪਨ ਸਿਸਟਮ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ ? 8

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਖਾਸ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 8

ਜਾਂ

8. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਰਣਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ? 8

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਲਘੂ-ਉੱਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ :
(1) ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕੀ ਹਨ ? 2
(2) ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ ਦੇ ਗੁਣ। 2
(3) ਹਵਾਲਾ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? 2
(4) Periodicals ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ। 2